

DİSTOPIK ROMANLARDA TOPLUMSAL KURGU

Ejder ÇELİK*

ÖZET

Distopik romanlar yazıldıkları dönemin, siyasal, teknolojik ve sosyal durumundan hareketle geliştirilmiş geleceğe yönelik kurgulardan oluşan eserlerdir. Genellikle çağdaş toplumun unsurlarını içeren ve bazı modern eğilimlerin sakıncalarına karşı uyarı niteliği taşır, modern toplumu bekleyen olumsuz geleceği veya durumu anlatırlar.

Türün temel özelliği ütopya karşıtı bir düşünceden hareket ederek, kötümser bir gelecek tablosu çizmesidir. Eserlerin hemen hemen tamamında son derece merkezileşmiş baskıcı sistem yüksek teknolojiyi toplumu kolay yönetebilmek için kullanan baskıcı totaliter rejimlerin hâkimiyeti altında bir geleceğe işaret etmesidir.

Distopik romanlarda amorf bir sosyal yapı dikkati çeker. Küçük grupların kaybolmuş, geleneksel kültürün izlerinin silinmiş, sosyal rol ve statüler bireyin tercihlerine bakılmaksızın baskıcı bir biçimde dayatılmıştır. Arındırılmış bir toplum ideali adına sapmalar yok etme mantığıyla cezalandırılmaktadır. Dikey ve yatay toplumsal hareketliliğin imkânsız hâle gelmesi ve ağırlıklı olarak kast sistemine benzer sistemlerin hâkim olması, tek tip insan yapısının hâkim olması distopik romanlardaki sosyal yapının değişmeyen nitelikleridir.

*Yard. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

Distopik romanların çıkış noktası hemen her zaman günümüz toplum yapısına yeni olarak sunulan teknolojiler ve dünya politikalarının giderek merkezileşen bir yapının ürünü olmasıdır. Gelişen ve değişen teknoloji ve ona koşut olarak gelişen otorite yapılanmalarının toplumlar üzerinde günümüzde de gözlemlenebilen dönüştürücü etkileri distopik romanların geleceğe yönelik kestirimlerini tetikler. Bu romanların edebiyat sosyolojisi açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi edebi duyarlılıkla toplumsal gerçekliğin bulunduğu noktada verimli sonuçlar verebilmektedir. Buradan hareketle çalışmamızın amacı edebiyat-toplum bileşeninde modern toplumun dönüşümüne ilişkin verileri sosyolojik açıdan analiz etmektir. Çalışmamızda nitel araştırma tekniği takip edilmiştir. Edebi eserlerin “betimsel” incelemesine gidilerek sosyoloji kuramları temelinde değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Distopya, Distopik Roman, Kötümser Edebiyat

SOCIAL FICTION IN DYSTOPIAN NOVELS

ABSTRACT

Dystopian novels are affected by today's political, social and technological conditions. This influence leads to a projection for the future. These novels often alert the readers about modern trends modern trends and the traps of contemporary society.

This kind of novel is the opposite of utopia. So it has a pessimistic aspect. According to them, the future of humanity will be poor. Dystopic novels put forward that World communities will be reigned by central dictatorships in the future. And those governments will convert the people to unconscious machine.

There aren't small social groups, traditional culture has been deleted, social role and status are distributed from a central location in the social structure of dystopian novels.

The present social structure of dystopia is a remarkable feature in terms of the sociology of literature. We will consider the social structure of dystopian fiction novels within the framework of the sociology of literature method.

Keywords: Dystopia, Dystopian Novels, Pessimistic Literature

GİRİŞ

Distopik romanlar genellikle çağdaş toplumun unsurlarını içeren ve bazı modern eğilimlerin sakıncalarına karşı uyarı niteliği taşıyan romanlardır. Modern toplumu bekleyen olumsuz geleceği veya durumu anlatırlar.

Edebiyat sosyolojisi açısından konuya yaklaştığımızda, öncelikle sosyal gelişmelerle ilişkileri açısından bir edebi tür olarak romana verilen anlam ve önemle karşılaşırız. Fransa’da Stendhal’den başlayarak birçok yazar tarafından roman, toplumun nabzını tutan, yeni dünyalar tasarlayan ve sosyal gerçekliği yorumlama yönü en ağır basan edebî tür olarak değerlendirilmiştir. Bu sebeple roman sürekli olarak toplumsal gerçekliği yansıtıcı bir ayna olarak kabul görmüştür.

Bu anlamda distopik romanlardaki sosyolojik yapıyı teknolojinin gelecekte ortaya koyacağı denetim potansiyellerini ve bunun insan doğası üzerindeki olası etkilerini haber veren “avangarde” sanatçı duyarlılığının ürünü olan kestirimler olarak görmek gerektiğini düşünüyoruz.

Günümüzde teknolojik gelişmelere koşut olarak devam eden sosyal değişim süreci araştırmalar ve eleştirilere konu olmaktadır. Bu gelişmeler sanatçının duyarsız kalamayacağı bazı sosyal sorunların varlığını işaret etmektedir. Her geçen gün kendini biraz daha çok hissettiren tekno-sosyal gerçeklik giderek bireyden topluma tüm ilişki biçimlerini belirleyecek bir düzeye ulaşmıştır. Bu gelişmelere edebiyat eserinin aynasından bakmanın edebiyat sosyolojisi açısından anlamlı olacağını düşünüyoruz.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Distopik roman türünün adı Yunanca dystopia (distopya) kelimesinden gelmektedir. Yunanca bir öntakı olan dys/dis, “kötü”, "hastalıklı" veya “anormal” anlamını taşır. Kelime “ütopya”nın zıttı olarak düşünülmüştür. Distopya, “var olmayan güzel yer” anlamına gelen Eutopia ile ilişkilendirilmiştir ve anti-ütopya anlamındadır. Yani ütopyik bir toplum anlayışının anti-tezini ifade eder. Distopya tıpkı

ütopya gibi bir “kurgusal ülke”dir. Kurgusal öykülerde kullanılmak üzere tasarlanmıştır ve daha çok uzak gelecekte geçen öykülerde kullanılmaktadır (Stableford, 1999: 56).

Kavram ilk defa John Stuart Mill tarafından 1868 yılında yaptığı bir konuşmasında “kötü bir yer” anlamında kullanılmıştır. Mill, distopya terimini hayal edilebilecek ‘en kötü’ yönetimi veya durumu, kaosu, savaşı ve zorbalığı tanımlamak için kullanmış ve “gerçekleşmesini dilerken çok dikkatli olmak gereken bir ütopya” olarak nitelemiştir (Roth, 2005: 230).

DİSTOPIK ROMANLARIN ÇEŞİTLENMESİ VE GERÇEK DÜNYA İLE İLİŞKİLENDİRİLMESİ

Değişik görüşlerden ve sosyal koşullardan etkilenen distopik romanlar zaman içerisinde dünyanın birçok ülkesinde kendini göstermiştir. Bu türde eser verenler çoğunlukla İngiliz, Rus ve son dönemde ise daha çok Amerikalı yazarlardır.

İlk örneklerinden itibaren bilim kurgu alt türünde eserler verilmiş olsa da distopik romanların tamamı bu alt türde değildir. Örneğin P. D. James’in *Adam ve Çocukları* (Children of Men, 1992) ve George Orwell’in *Hayvan Çiftliği* (The Animals Farm, 1945) bilim kurgu alt türünden olmayan distopik roman örnekleridir. Genel olarak bakıldığında, feminist, solcu, fantastik, siberpunk (cyberpunk) distopya gibi çok farklı alt tür denemelerinin olduğu görülür. Distopik kurgu türünün önde gelen örneklerinden kabul edilen Ray Bradbury’nun *Fahrenheit 451* (Fahrenheit 451, 1953) kültürel distopyayı, George Orwell’in *1984* (1949) romanı, totaliter rejimle oluşan distopyayı, Margaret Atwood’un *Damızlık Kızın Öyküsü* (The Handmaid's Tale, 1985) cinsiyet esaslı sosyal kast sistemini anlatan feminist distopyayı temsil etmektedir.

Distopik romanlar, teknolojik ve sosyolojik tasarımlar için sanal deneme alanları oluşturan bir tür olmuştur. Zamanla başta genç yaşta insanlar olmak üzere geniş bir okuyucu kitlesine sahip olmuşlardır. Günümüzün medya, teknoloji, kozmetik, sağlık, ekoloji, açlık, eşitsizlik sorunsallarından

yola çıkan spekülasyonlarla kaleme alındıkları için kitlelerin dünyanın geleceğiyle ilgili merak duygularını harekete geçirmekte veya tatmin etmektedirler. Bu romanlar okuyucuyu zorlayan, çatışma ve maceranın içine çeken büyük iddialı söz yerindeyse yüksek bahisli kurgulardır. Çünkü kolaylıkla inandırıcılıklarını kaybetme riskleri vardır (Masson, 2011).

Genel anlamda bakıldığında distopik romanlar hızlı değişimlerin ortaya çıkardığı sosyo-psikolojik durumun edebi yansımaları olarak değerlendirilebilir. Bir başka deyişle distopik romanlar, insanın binlerce yıllık; varlık, evren, doğa, toplum, değer ve gündelik hayat algısına yapılan topluca müdahalenin doğurduğu geleceğe yönelik sosyal kaygının (social anxiety) edebi paylaşımıdır. Aldous Huxley'in de kaleme aldığı *Cesur Yeni Dünya* (Brave New World, 1932), Ayn Rand'ın, *Ego* (Anthem, 1938), Arthur Koestler'in *Gün Ortasında Karanlık* (Noon Darkness, 1940), Vladimir Nabokov'un *Bend Sinister* (Bend Sinister, 1947), Ray Bradbury'in *Fahrenheit 451* adlı eserleri, ikinci dünya savaşı dönemi ve hemen sonrasında teknolojiyi savaşa hatırlayan, maceraperest iktidarlardan yorulmuş kitlelerin yorgun iç dünyasını yansıtan distopik romanlardır.

Gelişen ekonomik sistemin 1970'lerden itibaren uluslararası ve tekelci şirket yapılanmalarını ortaya çıkarması, biyolojik deneylerin yol açtığı salgın hastalıklar, enformasyon teknolojinin 1990'lardan sonra giderek kitleselleşmesi distopik romanların gerçek hayata göndermeler yapabildiği yeni ortamları oluşturmuştur (Bullough, 2005:77). Stanley Kubrick'in iktidarın beyin yıkama tehdidini konu alan *Otomatik Portakal* (A Clockwork Orange, 1971), William Gibson'ın sanal genetik konusundaki çalışmaları ve siber uzayın giderek artan etkisi gerçeğinden hareketle yazdığı *Neuromancer* (Neuromancer, 1984), Margaret Atwood'un, tedavisi bilinmeyen yeni virüslerin dünyayı tehdit ettiği gerçeğinden hareketle yazdığı *Antilop ve Flurya* (Oryx and Crake, 2003), Suzanne Collins'in ortaya çıkan mega kentlerin giderek merkezileşmesinden yola çıkarak kaleme aldığı *Açlık*

Oyunları (The Hunger Games, 2008) ve benzerleri kendi dönemlerinin sosyal endişelerini yansıtır. Bu yönden bakıldığında distopik romanların sosyal gerçeklikle olan bağı daha iyi anlaşılabilir.

DİSTOPİK ROMANLARDA SOSYAL KURAMLARIN İZLERİ

Darko Suvin distopik romanları, normlar ve toplumsal ilişkilerin, sosyopolitik kurumlar tarafından mükemmele yakın olarak örgütlendiği, çoğunlukla gelecekte geçen, insan özgürlüğünün temelden reddedildiği, kâbusu andıran bunaltıcı ve baskıcı bir toplumun edebiyat yoluyla kurgulanıp anlatılması olarak tanımlar (Suvin, 1998:52-54). Nail Bezel'e göre ütopyalar, bir çeşit yeryüzü cenneti önerirken, distopyalar akıllarında bir yerde gizli olan cenneti inşa etmeye çalışanların yarattığı cehennemi sergiler; ütopyalar mutluluk için uyum gereğini vurgularken, distopyalar uyum düzeni adına yol açılan korkuyu ve acıyı anlatırlar (Bezel, 1993:17). Distopyalarda bir yandan iktidarların merkezileşmesi ve totaliter toplumsal yapılanmanın kaygısı dile getirilirken, diğer yandan da teknolojik ilerlemelere paralel olarak "pandoranın kutusu" nu açan karakterlerin kendilerini birdenbire nasıl yenik duruma düşürülmüş buldukları anlatılır (Dolgun, 2005: 21).

Ortaya çıktığı dönemde fantastik kurguların işlendiği eğlence amaçlı bir tür olan distopik edebiyat eserleri giderek önemli sosyal ve siyasal konulara vurgu yapan bir türe dönüşmüştür. Romanlar, toplumsal yapının, teknoloji ve düşünsel tasarımlarla etkileşiminin bilimsel kuramlarla tartışıldığı kendine özgü bir düşünce ortamı haline gelmiştir.

Bu romanlarda kapitalizm ve totaliterizm altında gelişen gözetim mekanizmaları, sınıflaşma, şirketleşme, kurmaca gerçekliklerin oluşturulması, hafıza kaybı, paranoya, propaganda, makinelerin hakimiyeti, ekolojik kirlenme, salgın hastalıklar, beklenmeyen sonuçlarıyla genetik deneyler ve izole toplum temaları kullanılmaktadır.

Sözünü ettiğimiz temaların işlenmesinde yazarlar farklı distopik paradigmlar oluşturmuşlardır. Eric Fromm, Orwell'ın *1984* adlı romanına "sonsöz" olarak yazdığı değerlendirmede belirttiği gibi,

totaliter karakteristik ile gözetim pratikleri, Zamyatin ve Orwell'de baskıcı nitelikteki Stalin ve Nazi diktatörlüklerine, Huxley'de de katı bir uzmanlaşma ve hiyerarşi doğrultusunda hızla sanayileşen Batı'daki gelişmelerin sonuçlarına işaret eder (Orwell, 2002: 261).

Aslında spekülasyon kurgu türünün parçası olan ve roman tarihinde buna göre konumlanması gereken distopik romanların ilk örnekleri 19. yüzyıldan itibaren verilmeye başlanmıştır.

Leibniz'in 18. yüzyıldaki iyimser felsefesinin yazarlar ve düşünürler arasında etkili olmasının edebiyatta ütopya fikrine yol açması gibi 19. Yüzyılın toplumsal sorunlarının doğurduğu ve Schopenhauer'la kendini gösteren kötümser felsefe de edebiyatta distopya fikrinin doğmasında etkili olmuştur.¹ Teknolojik gelişmelerin 18. yüzyılda gündelik yaşantıya getirdiği katkıların etkisinde yazılan ütopyik romanların dünyası I. ve II. Dünya Savaşında teknolojinin yıkıcı etkilerinin görülmesiyle birlikte dağılmış, teknoloji ve diktatoryal rejimlerin olumsuz bir gelecek hazırladığı yönünde "kötümser" felsefeye yakın distopik romanlar belirmeye başlamıştır.

Kötümser felsefenin, daima kötü sonuçlanacak gelişmelerin hüküm sürdüğü yargısını doğurduğu düşünüldüğünde distopik düşüncenin, kötümser felsefenin, zamanın sosyal, siyasal, ekonomik ve teknolojik koşullarının kötüye kullanılmasına indirgenmiş özel bir türevi olduğu söylenebilir.

Distopik romanların ortaya çıkışında ve devamında sadece kötümser felsefenin değil eleştirel çatışmacı yaklaşımın değişik önermelerinin etkileri her zaman görülmüştür. Marks'ın kapitalizmin sömürüyü ve zulmü artırarak kendi antagonistlerini (karşıtlarını) ürettiği görüşü dispotyalarda başkahramanın karşısında sistemin bir antagonist olarak konumlanması biçiminde kendini göstermiştir.

¹ Kötümser felsefenin dünya görüşü, karamsarlık üzerine kuruludur. Bu felsefeye göre, bütünüyle dünyayı da kapsayan varlık alanı esasen olmaması gereken kötü bir şey, bir suçtur. Dünya nedensiz istençlerin ve kör düşüncelerin yeridir. Acılarla dolu bir feryat, sefalet vadisidir. Her şeyin şans olduğuydu bir illüzyondur. Hiçbir memnuniyet sürekli değildir, ondan çok daima yeni bir çabanın yeni başlangıç noktasıdır (Safranski, 1991: 52, 53).

Foucault'un toplumdaki daimi doğruların oluşum sürecini modernist bir bakış açısı olarak gören ve kökten reddeden anlayışı da romanlarda etkili olmuştur. Toplumun genelini bir oda içerisinde gören Foucault, bütün düşüncelerin, hareketlerin bu daimi doğrular çerçevesinde yahut kıskacı altında ortaya çıktığını iddia eder. Modernitenin asla kabul etmediği oryantasyonlar, daimi doğrulardan ayrı doğrular çerçevesinde oluştukları için postmodernitenin varoluşunu ve moderniteden çıkıldığını gösterir (Deleuze, 2013: 23-24).

Foucault'taki modernizm karşıtı bu duruş, özgürlüğü kısıtlanmış ve düşüncesi yönlendirilen toplum söylemini desteklemiştir. Foucault'un kullandığı Jeremy Bentham'ın Bentham'ın "panoptikon hapisanesi" alegorisi distopik romanların toplum vurgusunda büyük bir etkiye sahiptir. Distopyada olan aslında Foucault'un belirttiği "büyük kapatılma" durumudur.

Foucault (2001: 255)'a göre günümüz toplumlarındaki hayat devinimi "aileden okula, okuldan askeri kışlaya, kışladan fabrikaya veya işverene, hasta olduğunda hastaneye, bir şekilde haklı veya haksız kurallara uymaya itiraz edince hapse gönderilme" şeklinde özetlenebilir. Bu kurumların özelliği, birbirlerine benzemeleri, ölümcül bir yaşam ritmi çizgisi üzerinde birbirlerini taklit etmeleri ve tekrarlamalarıdır. İşleyiş biçimlerini sihirli bir söz belirlemektedir: "artık ailede değilsin" denmektedir. Birey okulda bu cümleyle selamlanmaktadır; aynı şekilde askerliğe başlamış olan bir gence de "artık okulda değilsin" denmektedir tüm bunlar baskılayıcı bir kodlama biçimidir.

Foucault'un günümüz toplumu üzerindeki endişeleri distopik romanlarda fazlasıyla gerçekleşmiş görünmektedir. Distopik romanlarda, sistemin tek tip insan üretimi karşısında farklılıkları savunan bir özgürlük savaşçısı grubun varlığı ve çeşitlilik arzusunun özgürlüğün çıkış noktası olarak işlenmesi Foucault'un görüşleriyle örtüşen durumlardır.

Benzer biçimde Louis Althusser'in baskıcı devlet ve onun ideolojik aygıtlarının toplum üzerinde yol açtığı etkiler, gizli amaçlar ve gereksiz bilgi yığınlarıyla aklı karıştırılan toplum görüşü de distopik romanların ruhuna sinmiş görüş öncüllerini barındırır.

David Lyon'a göre sosyolojik açıdan gözetim toplumu ifadesinde belirleyici bir rol oynayan panoptikon metaforu, "kartezyen göz" takıntularından kaynaklanmış ve beslenmiştir. Panoptikon'da denetleyici, "işin içyüzünü bilen" kişidir. Bilmesi, tüm çıplaklığıyla görme gücüne dayanır ve görülen olgu, hem bilgisine sahip olunan hem de ifşa edilendir. Burada, diğer bilme türleri karşısında imtiyazlı olan özel bir tür görme gücü egemendir; gözetleyen kişi, görünmez hâle getirilmiştir. Böylece görme, egemenliğin kaynağı olacak şekilde "tek yönlü" kılınmış ve gözlenenler de görme gücünün nesnesi haline getirilmiştir. Bu durum, Aydınlanma düşüncesini karakterize eden özne-nesne ilişkisinin bir yansımasıdır (Lyon, 2006:65-70).

Distopyalarda Max Weber'in otorite sınıflamasında yer verdiği karizmatik otorite söz konusudur. Bu romanlardaki iktidar şeması geleceğe yönelik olarak tanımlansa da Asur, Mısır gibi antik toplumların iktidar biçimini ifade eden pastoral çoban-sürü ilişkisi metaforunun Nazi Almanya'sı, Mussolini İtalya'sı ve Stalin Rusya'sı gibi özgürlükleri kısıtlayan, despotik rejimlerin yaşanmışlıklarıyla harmanlanmış halidir. Otoritenin başında olağanüstü niteliklere sahip bir kişi vardır ve doğuştan sahip olduğuna inanılan özellikleriyle önderliğini sürdürür. Ancak söz konusu karakter, toplumu zor koşullar içinden açığa çıkaran büyük bir kahraman değil tam tersine onları bilgisiz ve bilinçsiz bırakarak zayıflıklarından yararlanan bir kişidir. Bazen bir monarşinin bazen de bir oligarşinin başındadır.

DİSTOPİK ROMANLARDA SOSYAL YAPI KURGUSU

Distopik romanların zaman, mekân ve sosyal çevresi çoğu zaman kurgusal olsa da romanın düşünsel kodlarının yaşanan gerçekliğe göndermeler yapan bir görüşe dayanması sebebiyle bu türün örnekleri gerçek sosyal yapılar ve değişkenler üzerinden ileriye dönük (futuristic) bir kestirimi ifade etmektedir. Kurguyu besleyen tüm veriler sağlıklı olmadığı düşünülen bir gerçek dünya düzeninden beslenir. Distopik romanlar, siyasal, toplumsal, ekonomik, bilimsel, teknolojik, sanatsal tüm yönleriyle insan uygarlığını yöneten güçlerin bugünkü durumda kitlelerden gizlenen “kirli ilişkileri”nin günün birinde açığa çıkıp tüm kötülüğüyle bir düzen olarak kendini dikte ettireceği hipotezinden hareket eder. Bu sebeple distopik romanlar ortaya konurken, toplum, otoriter - totaliter bir baskıcı sistem altında, kaosun ve şiddetin hâkim olduğu biçimiyle karakterize edilmiştir. Dolayısıyla bu romanlarda ideal olan toplumdaki (ütopya) uzaklaşılacağı, toplum-devlet ilişkilerinin ve toplumun kendi içindeki yapının giderek kötüleşeceği, düzenin insanları terörize edeceği vurgusu hâkimdir.

Roman kurgularında bazen ileri teknolojinin kötüye kullanılmasından kaynaklanan bazen de bir salgın hastalığın yol açtığı paradoksal sorunlar anlatılmaktadır. Kurguların özünde insan doğasındaki kötülüğün otorite elinde nasıl şekillenebileceği veya sağlık ve ekoloji ile ilgili bir sorunun ortaya çıkmasıyla birlikte toplumların nasıl bir kaosa sürüklenebileceği vurgulanmaktadır.

Distopik romanlarda, kurduğu uygarlıkla gurur duyan ve hiçbir zaman bozulmayacak bir sistem inşa ettiklerini düşünen ve güven içinde eğlenen, tüketen günümüz toplumuna aslında sistemlerinin her an kırılabileceği gösterilmektedir.

Teknolojik tasarımların ve felaket senaryolarının ön plana çıktığı kurgularda temel vurgu esasen toplumsal, siyasal ve ekonomik yapı üzerinedir. Konuların işlenişinde ortaya çıkan göstergeler distopyanın toplumsal yapısını ortaya koymaktadır. Sosyal fonksiyonların olumsuz hallerinin (disfonksiyon) sergilenmesi yönünde işlenen motifler eser kurgularının akışında sosyal yapı

değişkenlerini ön plana çıkarmaktadır. Özellikle sosyal norm, değer ve buna bağlı sosyal ilişki biçimlerindeki olumsuz kaymalar dikkat çekicidir (Moylan, 2000:136).

Distopik romanlarda, çoğunlukla sadece sosyal sınıflar, hükümet ve onun alt bölümleri ön plandadır. Karakterlerin hayatları üzerinde ciddi sosyal kısıtlamalar vardır. Birincil sosyal ilişkiler yok olmuştur; gerçek ve samimi arkadaşlık ilişkileri söz konusu değildir. Aile yapısı mahremiyetini yitirmiş ve kontrol altındadır. Özellikle totaliter yapıda kurulan sistemlerde ideoloji, aile bağlarının da üzerindedir. Bireyselleşme en üst düzeydedir; aile fertlerinin birbirlerini ihbar edebilecek kadar devlete bağlı olabildiği durumlar söz konusudur. Küçük gruplar kaybolmuştur, sosyal rol ve statüler bireylerin kişisel tercihleriyle kazanılmamakta, gelişmiş bilgisayarların zihinsel yeterlilik analizlerine göre belirli bir merkezden belirlenmektedir.

Tek tip insan modelinin toplumsal yapının alt katmanlarında hâkim olmasına karşılık üst katmanlarda çeşitlilik ve özgürlüğün yaşanması distopik romanlardaki sosyal yapının değişmeyen nitelikleridir. Toplumun tek tip olması ve kütleli kabuller içinde yaşaması dikte ettirilir. Bireysel düşünce veya anlam için yer yoktur. Potansiyel sapkınlığın tüm formları sistemin bir makine gibi çalışmasını sağlamak için ortadan kaldırılmalıdır. Bu sebeple distopyalarda bireysellik bir tabudur ve bireysel düşünce geliştirmek, analiz yapmak ve sistemin iradesi dışında hareket etmek sosyal sapma olarak görülür bu yöndeki eylemler sistem tarafından yok edilmeye cezalandırılır. Sivil özgürlüklerin savunulmadığı distopyalarda sosyal hegemonya altında ortaya çıkan hukuk formülasyonları belirleyicidir.

Dikey ve yatay sosyal hareketlilik söz konusu değildir. Toplumsal katmanlar mesleklere, zihinsel kapasiteye veya ekonomik duruma göre kesin bir biçimde belirlenmiştir. Kast sistemine benzer bir yapı çokça kullanılmaktadır. Toplumsal statüler kesin çizgilerle ayrılmıştır ve statü değişikliği imkânsızdır. Tanımlanmış ve birbirinden keskin hatlarla ayrılmış sosyal sınıf yapısı dikkat çeker. Özel

mülkiyet yasaktır ve her türlü ekonomik faaliyet devletin elindedir. George Orwell'in *1984* adlı romanında polis devleti medya ve teknoloji aracılığıyla sahte dünyaların oluşturulması ve kitlelere benimsetilmesi anlatılır.

Temel sosyal yapısı böyle kurgulanan distopik romanlarda, bazen nüfusu aşırı derecede artmış bir dünyada evlenmeleri ve çoğalmaları günlük dağıtılan ve gönüllü alınan psikoaktif kimyasallar yoluyla sistem tarafından kısıtlanmış insanlar bazen de sadece doğum yapmaya programlanmış ve kast sisteminin altına itilmiş kadınlar karşımıza çıkar. Tamamı sistemin kontrol yasalarıyla denetime uğramıştır (Adams, 2011: 48). Örneğin, Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı romanı 1980'lerdeki Amerikan toplumunun ve üreme politikasının kadınları nasıl kurban ettiğinin bir kadın anlatıcısı tarafından sunuludur.

William S. Burroughs veya George Orwell gibi çok sayıda yazarın romanlarında devlet mahreçli komplo yapılanmalarını içeren politik önermelerden hareket edilir ve sınıfsal ayırıma vurgu ön plandadır. Günümüzden geleceğe uzanan sistemin spekülâtif tasavvurlarını içeren romanlarda, şirketler, totaliter diktatörlükler veya bürokrasi tarafından yürütülen toplumsal düzenin normları kontrol etmesi ve dönüştürmesi distopyaların sınıf ayırımına dayalı siyasal yapı tiplerini gösterir. Distopyalarda toplum bazen felsefi veya dini bir otoritenin, bazen sermaye grubunun, bazen bürokratik sistemin, bazen de teknolojinin kontrolü altında yönetilir (Booker, 1994: 18).

Sermaye birliğinin egemenliğinin hüküm sürdüğü romanlarda bir veya daha fazla şirket ekonomik ve siyasi gücü elinde bulundurmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin tamamı özelleşmiş olarak bu şirketlerin elindedir. Bu toplumda bireyler birer tüketim makinesi gibi görülürler. Dolayısıyla parasal gücü olmayanlar sistem tarafından geçersizleştirilmiştir. Orta ve alt sınıflar zor yaşam koşulları altındadır. Parasal gücü olan ve konfor içinde yaşayan bir kent toplumu ön plana çıkmakta, taşra toplumu

dışarıda, yoksul ve ilkel hayat süren klanlar olarak sunulmaktadır. Suzanne Collins'in *Açlık Oyunları* romanında, yöneten merkez ve köleleştirilmiş yoksul taşra ayrımı ana tema olarak karşımıza çıkar.

Bürokratik kontrolün hâkim olduğu distopyalarda kanunlar ilahi yasalar hükmündedir. İnsanların doğası, ihtiyaçları ve koşulları hiçe sayılarak kanunlara bilinçsizce uymaları beklenir. Günlük yaşantıda güvensizlik ve korku hüküm sürer. Üst bürokrasiye konuşlanmış teknokratlar sisteme tam uyumlu ve ayrıcalıklı konumdadırlar.

Burada Max Weber (2006: 203)'in rasyonel örgüt modeli olarak gördüğü bürokratik yönetimlerin özelliklerinden birinin “ayrıntılı kayıt ve dosyalama” olduğunu ve bunun “verimliliği azamiye çıkarttığı” şeklindeki tespitine getirilen bir eleştiri söz konusudur. Aslında “azamiye çıkartılan bir toplumsal denetim” dir.

Gary T. Marx, Orwell'in tasvir ettiği durumla ilintili olarak, 1985'teki çalışmasında bürokrasinin gözetim toplumunun oluşmasındaki pozisyonuna dikkat çekmiştir. Ona göre ilk dönem, gözetim, doğrudan izleme ve denetime ek olarak kayıt tutulmasını da içermekteyken; modern gözetim, bürokratik idarenin rasyonel metotlarını da bünyesine katmıştır. Yazara göre içinde yaşadığımız gözetim toplumunda artık hepimizin gizliliği tehdit altındadır; çünkü yeni teknolojiler gözetim potansiyelini sürekli artırmaktadır (Başaran, 2007:30).

Bazı distopik romanlarda ise toplumsal kontrol insanın elinden çıkmıştır. Burada teknolojinin hakim kullanımı değil doğrudan hakimiyeti söz konusudur. Çünkü toplumu, düşünen bilgisayarlar ve robotlar yönetmekte kararları onlar vermektedir. İnsanlar bedenlerine veya zihinlerine yapılan dijital müdahalelerle nörokimyasal manipülasyona uğratarak köleleştirilmiş veya yok edilmesi gereken hedefler haline gelmişlerdir.

İş gücünün hemen hemen tamamını makinelerin oluşturduğu bu uygarlıkta insanlar artık değer üretmeden tüketen bir konuma gelmişlerdir. Ancak bu durum herkes için bir konfor anlamına gelmemektedir. Mutlu bir seçkinler sınıfı ve köleleştirilerek bazen vahşi oyunların objesi bazen de üzerlerinde biyolojik veya sosyal deneyler yapılan kobaylar haline getirilmiş kitleler söz konusudur.

Toplumsal yaşantının geçtiği mekânlar çoğunlukla devasa büyüklükte ve yüksek teknolojiyle donatılmış kentlerdir. Doğa, hayattan uzaklaştırılmış ve bir tür dışarı konumundadır. Kitleler nesilden nesile yavaş yavaş buldukları duruma sürüklendikleri için olup bitenin farkında değildir. Yığınların bilgisiz ve bilinçsiz bırakılarak kontrol edilmeleri özel yöntemler ve stratejilerle sağlanmaktadır. Bunun için uyuşturucu bağımlılığı, aşırı tüketim alışkanlığı, medya aracılığıyla enjekte edilen eğlence ve cinsellik kullanılmaktadır. Distopya toplumu gönüllü kölelik ve konforlu yaşama hevesi arasında paradoksal bir durumu yaşamaktadır. Saramago'nun *Körlük* (Ensaio Sobre a Cegueira, 1995) romanında kullandığı tüm topluma yayılan ve giderek bir kaosa sebep olan körleşme metaforu distopyalardaki olup bitenden habersiz olmanın alegorik bir anlatımıdır.

Distopyada yerel ve geleneksel kültürden hiçbir iz yoktur. Geleneksel norm ve değer sisteminin yok olmasının üzerinden çok zaman geçmiş gibidir. Bu sürede distopya sistemi kendi kültürünü oluşturmuştur. Sınırları sistemin çizdiği gibi bilmek temel normdur. Herkes tek ekrana bakan izleyiciler gibi olmalıdır. O ekranda distopyanın nesnel ve zihinsel kültüre ilişkin bir gösteri vardır. Kitleler ekrana bakarken ekran da büyük bir göz gibi kitlelere bakar. Sunulan şey her durumda eğlenceli ve zevk verici olduğu kadar sisteme uymayanların durumuna ilişkin korku salan kodları da içerir. Aslında görüntüler ve içerik ne kadar farklı olursa olsun her sergilenen sistemin propagandasıdır. Sofistike bir beyin yıkama ve toplumsal mühendislik amaçlı bir kültür oluşumu söz konusudur. Bu kültür atmosferinde bireylerin öznel katkıları yoktur. Ancak maddi güçleri oranında istedikleri kadar tüketme özgürlükleri vardır.

Distopyalarda dikkati çeken bir diğer husus sivil toplum örgütlerinin ve baskı gruplarının tamamen ortadan kalkmış olmasıdır. Toplum kendini ifade edebileceği yapılanmaların uzağına itilmiştir. Baskı gruplarının kalıntıları şehrin derin dehlizlerinde sistemde kaydı olmayan kaçak yaşayan insan grupları sergilenir.

Bu romanlardaki toplum yapısı, başlangıç dönemi sosyolojinin organizmacı kuramlarındaki toplum soyutlamalarına benzer niteliktedir. Basit yapısal bir dizgenin tasarlanması ve kolay deşifre olan bir yönetim hiyerarşisinin varlığı romanları kolay kavranabilen bir noktada tutmakta ancak sosyal derinlik kaybolmaktadır. Sosyal kurumların birbirini destekleyen güçlü örgün yapısı göz ardı edilerek bir tür savaş veya darbe rejimi dönemi toplumunun geçici durumu bir devamlılık mantığı içinde sunulmaktadır.

Distopyalarda post-modern özgürlük çağı beklentisinin boşa çıktığını görürüz. Gelişmiş enformasyon teknolojisi ve onun mahremiyetleri aşarak, bilinçleri esir alan sunumları sistem tarafından kitlelerin yararına olarak gösterilmektedir. Son derece merkezileştirilmiş veri sistemleri tüm parçaları yukarıdan dayatılan tek bir mimariye hizmet etmektedir (Brown ve Duguid, 2002: 14). Bu yönüyle bakıldığında distopik romanlarda günümüzün enformasyon toplumu bir gözetim toplumuna dönüşmüş haliyle karşımıza çıkar. Önceleri ekonomi, çalışma hayatı, toplumsal ve idari hizmetler, eğitim gibi alanların sanal hayata aktarılmasıyla artan ve yaygınlaşan denetleme gücü, distopyalarda elektronik panoptimizm boyutuna varmıştır. Yani tamamı kayıt altına alınmış insanların bütün hareketleri sürekli izlenmektedir. Bireylerin giderek artan sıklıkta kullandıkları sanal dünya ile gerçeklik arasındaki çizginin belirsizleştiği, gerçeklik algısının dağıldığı kitlesel bir “duygu durum bozukluğu” söz konusudur. William Gibson’ın, *Neuromancer* (1984) adlı eserinde internet ortamına giren bir kahramanın gerçek dünyadan elektronik ağ içine geçerek veri akışına dönüşmesi bu durumun bir alegorisidir (Stratton, 2002: 85).

GÜNÜMÜZ TOPLUMU VE DİSTOPYA

Aslında günümüz toplumu ilk distopya örneklerinden 20. yüzyılın ilk yarısında yazılanlara kadar olanların tasvir etmeye çalıştığı distopyayı yansıtmaktadır. Günümüzün insanının doğuştan itibaren kayıt altına alınması, yüksek enformasyon teknolojisi sayesinde mahrem alanların sanal ortama açılması, ses alıcılarıyla ortamların dinlenmesi, uydu yer belirleme sistemleriyle takip edilebilen cep telefonlarının tüm dünyaya yayılması, akıllı (smart) kartlar aracılığıyla bireyin tüm ekonomik kayıtlarının bir merkezde toplanabilmesi, birçok yerde bulunan kameraların kayıtları, tüm dünyanın sanal ortamdaki elektronik posta ile haberleşmeye başlaması ve bu yolla iletilen tüm bilgilerin takip ediliyor olması günümüz toplumunu George Orwell gibi yazarların distopyası haline getirmektedir.

Günümüz distopik roman yazarları için bugünün verileri gelecekte ortaya çıkması muhtemel bir gözetim toplumunun önceleyicileri olarak görülmektedir. Gelişen enformasyon ve telekomünikasyon sistemleri üzerine geliştirilen olumlu söylem ise totaliter bir topluma gidişin meşrulaştırıcı ifadeleri olarak değerlendirilmektedir. Çünkü bugün için enformasyon teknolojilerini üreten ve onları dünyaya yayarak büyük karlar elde eden belirli merkezler, teknolojilerine dayalı gözetim ve takip sistemleri sayesinde trafik sinyallerinden, banka hesaplarına, kamu harcamalarından, sağlık bilgilerine varıncaya kadar tüm dünyayı avuçları içinde tutacak bir merkezleşmenin ipuçlarını vermektedirler. Bu gidiş distopik roman yazarları için totaliter bir dünyanın teknoloji yoluyla oluşmaya başlamasıdır. Başka bir deyişle teknolojiye dayalı bir ideolojisi şekillenmektedir. Toplumsal açıdan bakıldığında ise distopya bu teknolojinin kişisel yaşamın tüm eylemlerini denetim altında tutması ve yönlendirmesinin sonucunda tüm kurumları teknolojiyle yeniden yorumlanmış bir toplumun ortaya çıkmasıdır. Bu toplumun bireyi, tüm ihtiyaçlarının kolayca giderilme umudu karşılığında rüştünü ispat etme süreçlerinden yoksun bırakılmış bir tür çoklu bağımlılık içerisinde sisteme entegre edilmiştir. Distopya sisteminde her bireyin gönüllülüğü esastır. Bir ekran ve tek tuşla ulaşabileceği her türlü hizmeti alması, hatta görevini yerine getirebilmesi toplumu giderek eve bağlamıştır. Her ihtiyacın sipariş

üzerine getirildiği evlerde beynin ilgili bölgelerine sinyaller gönderilerek oluşturulan, rengiyle kokusuyla gerçeğini aratmayan ve tüm duygusal ihtiyaçlara cevap verebilen sanal dış dünya algısı aile kurumunu manipüle etmiştir. Aile bireylerini hepsi aynı evin içindeyken bile sistemin kontrolündeki başka dünyalara savurmuştur.

Bizim için önemli olan nokta olumsuzluk vurgusunun hâkim olduğu kötümser distopyalardaki sosyal yapı vurgusunun günümüzdeki çıkış noktaları ve yeni bir toplumu kurucu nitelikteki yeni dinamiklerin yönetsel, iktisadi ve sosyal olabilirliğidir. Gelecekteki muhtemel güç kazanımlarının ve toplumları kontrol edebilme kabiliyetine ilişkin yeni donanımların her zaman gücü ve kontrolü sevmiş olan seçkinlerin planlarını nasıl etkileyeceğidir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Cesur Yeni Dünya romanının yazarı Aldous Huxley (2001: 33)'in “Çoğu insan için verilen şeyleri almak için neredeyse sonsuz bir kapasiteye sahip” sözü aslında distopik toplumun yapısını özetler niteliktedir. Söz konusu olan belirli bir merkezin istediği sosyal ve kültürel girdilerle kurgulanmış ve kapatılmış bireylerden oluşan bir toplumdur.

Eric Fromm'un tespitlerinde yüksek teknoloji, bilgisayarlar tarafından yönlendirilen ve makineleşmiş bir toplumun habercisi olan yepyeni bir tehlike vardır. Teknoloji “insanlar arasında sinsice dolaşan bir hayalet gibidir”. Böyle bir toplumun oluşmasıyla birlikte, insanlık sürekli paranoya içinde ruh sağlığını yitirmeye başlayacaktır. Fromm, yeni toplumsal yapının, toplumun bir makine ve insanların da onun parçaları gibi işlev görmeye başladığı, her yönüyle örgütlenmiş ve tek-tipleşmiş bir dizgeye dönüşme tehlikesi içinde olduğunu ifade eder. Fromm (1990: 33)'a göre bu toplum, “sistemin, gücünün, önceden bilme olasılığının ve her şeyden çok denetiminin sürekli artmasıyla gerçekleşen bir örgütsel yapıya sahip olacaktır.”

Bu anlamda distopik vurgu aslında insan psikolojisinden başlayarak toplum boyutunda yaygınlaşmayla kendini gösteren ve insan doğasına aykırı olan bir kuşatmadan hareket eder. Huxley (2001: 33)'in belirttiği biçimiyle “bireydeki iç güvenlik, mutluluk, akıl ve sevme kapasitesi gibi potansiyeller üzerinde olumsuz etkisi olan bir dışarının varlığı söz konusudur”. Bu etki bireyi hazlardan uzaklaştırmaz ama derinlerde bir çaresizlik ve güvensizlik durumunda tutar.

Distopyalardaki sistemin güven veren, derin huzur sağlayan ve sonsuza uzanan güçte ortak bir şuurun oluşmasını engelleyen yapısı temel sorunu oluşturmaktadır. Distopik toplum paradigmalarında bireyin umut etmesine ilişkin saha giderek daha çok kontrol edilmekte umutlar sistematik olarak tasnif edilmiş ve sistemin yönettiği bir alan içerisinde beslenebilir duruma gelmektedir. Sistem bunu sürdürülebilir bir konformizm ile başarır. Birey konfor beklentisine adanmış bilincini, gizlenmiş, umutsuz ve mutsuz olma gerçeğinin üzerini örtmede kullanır. Distopyaların bireyi işte bu şekilde kendi bilincini bir sisteme emanet etmesiyle otomat haline gelmiştir. Bu teslim elbette zorla değil gönül rızasıyla olmuştur. Her şey eğlenirken ve çılgınca tüketirken olup bitmiştir.

Bu bağlamda konuya bakıldığında aslında bireysel, grupsal, kurumsal ve toplumsal demokrasi dairelerinin tamamında konfor, tüketim, hız ve eğlenceye feda edilecek veya edilmeyecek bir demokrasi ve özgürlük savaşı insanlığın bugünkü temel bilinç sorunu olarak görünmektedir. Bu karşıtlık geçmişten günümüze bazen açık bazen de gizil olarak devam eden mücadeleyi bize göstermiştir. Giderek gelişen kuşatıcı teknoloji yeni hukuksal düzenlemelere ihtiyaç duydukça bu düzenlemelerin ne kadarı kuşatmayı meşrulaştırıcı olacaktır? Yani bilim iktidarın meşrulaştırıcı ideolojisi haline mi gelmektedir? Teknolojik gelişmeye koşut olarak ortaya çıkan, kodlanan ve gözetlenen toplum yapısının geleceği nasıl şekillenecektir? Küreselleşmenin yerel kültürleri kuşatması ve eritmesi sonucundaki tek kültürlü dünya aslında bilinci tek merkezden yönetilebilir bir dünya toplumunu mu doğurmaktadır? Atmosferi ve doğal habitatları yutan teknofer giderek yapay bir

yaşamsal kaynak haline mi dönüşecektir? Her geçen gün artan oranlarda küçüklü büyüklü ekranlara bakan ve gerçeklikten kopan insanın sergilediği kimlik geleceğin beyni sanal programlara bağlanmış insanının ilksel örnekleri midir? Yaşadığımız dünyada yarının distopyaları mı kuruluyor? Distopik romanlar kendi sosyal paradigmaları içinde bu soruların tamamına olumsuz cevaplar veriyor.

Distopik romanlarda okuyucu adeta eleştirel bir teknoloji teorisiyle karşılaşmaktadır. Bu romanlar teknolojilerin tarafsız araç veya alet değil, toplum mühendisliğinin bir ürünü olduğu iddiasını geliştirmektedir. Başka bir deyişle distopik romanların yazarları, teknolojilerin bize dayatılacak kendilerine ait bir mantığı olduğu fikrini reddetmekte söz konusu teknolojilerin çıkarlar ve toplumsal ilişkilerce şekillendirildiğini ve siyasal niteliklere sahip olduğunu ileri sürmektedirler.

Bu romanlar enformasyon ve biyo-teknolojideki gelişmelere gönderme yaparak teknolojik gelişimin bir toplumsal ve siyasal mücadele alanı olduğunu ve sivil toplum örgütlerinin bu gelişmeler üzerinde fark yaratabileceklerini, alternatiflerin şekillendirilmesine katkıda bulunabileceklerini göstermektedirler.

Böylece bir yandan eleştirel teknoloji yaklaşımları sergilenirken diğer yandan başarılı direniş ve alternatif toplum-teknoloji ilişkisi tasarımları aracılığıyla toplumsal ve siyasal yaratıcılık örnekleri paylaşılmaktadır.

Distopik romanlardaki katkılar yalnızca belli teknolojilere direnişin araştırma gündemlerini yeniden biçimlendirmesi ile sınırlı değildir. Bu romanlar, tekno-eylemcilerin ve küresel adalet ağlarının, demokrasi pratiklerinin gelişimine ve bunların da teknolojilerin gelişimine katkı sağlaması noktasına da dikkati çekmektedir.

SUMMARY

When we approach the subject in terms of sociology of literature, we come across with French write Stendhal's definition of novel. According to him, novel designs new worlds and comments the social reality. For this reason, the novel has been considered a mirror that reflects social reality. Therefore, fictions in dystopian novels are very important to understand today's society.

The perspective of dystopian novels is pessimistic. These novels talk about future of modern society. Today's technology has been associated with the governments of the future. In this sense, dystopian novel emphasize that the technological dictatorship will rule the world. According to the dystopian novels, the caste system will dominate the society in the future. Individuals will be isolated and numb. There aren't small social groups, traditional culture has been deleted, social role and status are distributed from a central location. Family privacy will have been lost. Everyone and everywhere are observed by a center. None of the members are against this situation in the social structure of dystopian novels.

Readers encounter critical theory of technology in dystopian novels. Discourse in this novel, technology isn't neutral, It's represents the ideological forces of economic and political structures. In other words it is economic argument. So if it doesn't take a freedom of peoples doesn't give comfort to them. Technology controls the actions of body as well as minds of peoples. In fact dystopic novel isn't talk about the future society, it discusses the society of their ancestors.

KAYNAKÇA

- Adams, J. (2011). *Brave New Worlds*. San Francisco: Night Shade Books Publishing.
- Başaran, T. (2007). *Soğuk Savaş Sonrası Bilim Kurgu Sinemasında Distopik Sistemler ve Kontrol Mekanizmaları*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). A. Ü. Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı, Ankara.
- Bezel, N. (1993). Ütopyalarda ve Karşı Ütopyalarda Aklın ve İnsanın Durumu ve Kapsamı. *Varlık Dergisi*,1026 (3), 17-25.
- Booker, M. (1994). *The Dystopian Impulse in Modern Literature: Fiction as Social Criticism*. London: Greenwood Press.
- Brown, J. ve Duguid, P. (2002). *The Social Life of Information*. Watertown: Harvard Business School Press.
- Bullough, T. (2005). *The Rough Guide to Cult Fiction*. London: Penguin Books.
- Deleuze, G. (2013). *Foucault*. B. Yalım ve E. Koyuncu (Çev.). İstanbul: Norgunk Yayınevi.
- Dolgun, U. (2005). *İşte Büyük Birader*. İstanbul: Hayy Yayınları.
- Foucault, M. (2001). *Hapishanenin Doğuşu*. M. A. Kılıçbay (Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Fromm, E. (1990). *Umut Devrimi*. S. Yegin (Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.
- Huxley, A. (2001). *Cesur Yeni Dünyayı Ziyaret*. S. Kılıç (Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Lyon, D. (2006). *Gözetlenen Toplum*. G. Soykan (Çev.) İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Masson, S. (2011). End of The World as We Know It. Erişim tarihi: 26 Nisan 2014. Retrieved from <http://www.theaustralian.com.au/news/arts/end-of-the-world-as-we-know-it/story-e6frg8n6-1226049043302>.
- Moylan, T. (2000). *Scraps of the Untainted Sky; Science Fiction, Utopia, Dystopia*. Colorado:Westview Press.
- Orwell, G. (2002). *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*. N. Akgören (Çev.). 4. Baskı, İstanbul: Can Yayınları.

Roth, M. S. (2005). *Trauma: A Dystopia of The Spirit*. New York: Berghahn Books.

Safranski, R. (1991). *Schopenhauer and the Wild Years of Philosophy*. Massachusetts: Harvard University Press.

Stableford, B. (1999). *The Dictionary of Science Fiction Places*. New York: Wonderland Press.

Stratton, J. (2002). Siberaalan ve Kültürün Küreselleştirilmesi. *Cogito Dergisi*, 30 (1): 80-100.

Suvin, D. (1998). Utopianism From Orientation to Agency: What Are We Intellectuals Under Post-Fordism To Do. *Utopian Studies*, 9 (2): 162-190.

Weber, M. (2006). *Sosyoloji Yazıları*. T. Parla (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.